

Zaključci II. hrvatskog simpozija *Medicina u okolnostima katastrofa:* I. Specifičnosti upravljanja i vođenja, uzroci i posljedice katastrofa

The conclusions of the 2nd Croatian Symposium of Disaster Medicine.

I. Specifics of management and leadership, causes and consequences of disasters

Poštovani gospodine glavni uredniče,

u Karlovcu je 23. i 24. studenoga 2023. održan II. simpozij *Medicina u okolnostima katastrofa*. Tijekom dva dana održana su predavanja vodećih stručnjaka iz pojedinih područja vezanih uz: (1) specifičnosti upravljanja i vođenja, uzroke i posljedice katastrofa, (2) vojno-civilnu i/ili civilno vojnu suradnju i (3) anesteziologiju u okolnostima katastrofa.

Zaključci Radne skupine: specifičnosti upravljanja i vođenja, uzroci i posljedice katastrofa

a) Specifičnosti upravljanja i vođenja

Značajnu ulogu u pružanju pomoći i zbrinjavanju civilnog stanovništva ima Civilna zaštita koja se razvila u ratnim uvjetima za pomoć i zbrinjavanje civilnog stanovništva. Međutim, tek nakon Drugoga svjetskog rata preuzima ulogu zbrinjavanja stanovništva u prirodnim i tehnološkim katastrofama s volonterima iz nevladinih udruga. Republika Hrvatska ima vrlo dobra iskustva u koordinaciji Civilne zaštite i raznih nevladinih organizacija prilikom rješavanja različitih prirodnih i antropogenih ugrožavanja. Ipak, profesionalne postrojbe Civilne zaštite u većini suvremenih država nisu dovoljne za učinkovito zbrinjavanje stanovništva bez opsežne pomoći volontera iz nevladinih organizacija. Posebno je naglašena najčešća vrlo brza izmjena događanja tijekom kriza koja zahtijevaju brze procjene situacija i donošenje odluka te odlučnost u provođenju beskompromisnih postupaka, što mora osigurati krizni menadžment. Specifičnosti upravljanja i vođenja u kriznom menadžmentu zahtijevaju izrazito hijerarhijsku strukturu međusobnih odnosa koja vrlo često poprima autoritarni karakter.

b) Uzroci

Analiza geopolitike strateških resursa upozorava da u situacijama kriza i katastrofa nastaju drastične promjene u važnosti pojedinih resursa pa je zato potrebno strateško promišljanje i planiranje. Potrebno je osvijestiti da u kriznim situacijama neophodni i specifični resursi postaju predmetom geopolitičkih igara na me-

đunarodnoj sceni i mogu dodatno produbiti opće stanje kaosa/nesigurnosti. Danas je zapažena povezanost geopolitike i profilacije raznovrsnog oružja koje se trenutno vrlo nekontrolirano dostavlja akterima rusko-ukrajinskoga ratnog sukoba te potencijalno predstavlja opasnost kojoj ćemo svi mi posredno ili neposredno biti izloženi bez obzira na udaljenost od trenutnih ratnih zona i operacija.

Klimatske promjene i ekstremniji vremenski događaji posljednjih pedeset godina doprinijeli su značajnom porastu broja zabilježenih katastrofa. Broj izgubljenih života u istom se razdoblju gotovo trostruko smanjio zbog razvoja infrastrukture za meteorološka i hidrološka opažanja, boljih vremenskih prognoza te izdavanja upozorenja na moguću pojavu opasne vremenske i hidrološke pojave. Unatoč tomu, potrebno je ulagati dodatne napore u proaktivno i koordinirano upravljanje katastrofama kroz suradnju svih sastavnica na razini države i lokalne zajednice kako bi se u još većoj mjeri izbjegle moguće ljudske žrtve. Zdravstveni sustav je potrebno informatički povezati sa sustavom rane najave ekstremnih vremenskih događaja i sustavom civilne zaštite kako bi se učinkovitije pripremio za mogući dodatni pritisak na sustav u slučaju katastrofe.

Zemlji prijete i opasnosti iz svemira, uključujući udare asteroida s potencijalnim ljudskim žrtvama uz uništavanje sveukupnih materijalnih dobara. Drugi tip opasnosti predstavljaju sunčeve baklje i koronalni izbačaji koji mogu značajno ozračiti putnike aviona na velikim visinama i astronaute, uz uništenje električnih i komunikacijskih mreža. Za navedene opasnosti postoje i „mreže za praćenje“. U RH Hrvatskoj ne postoji zakonsko definiranje tih opasnosti niti protokol obavješćavanja i reagiranja.

c) Terorizam i specijalne postrojbe

Suvremeni terorizam je sveprisutan i pojavljuje se u oblicima koji su drastično različiti od onih iz prošlog stoljeća. Čini ga filozofsko, psihološko i sociološko od-

✉ Adresa za dopisivanje:

Nenad Karanović, <https://orcid.org/0000-0001-5036-7220>
Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu, e-pošta: nenad.karanovic@gmail.com

ređenje, zbog čega suvremeni terorizam postaje metoda i oblik borbenog djelovanja, ratovanja, dio nekonvencionalnoga – asimetričnog ratovanja: (1) jer je ratovanje skupo, neizvjesno, kažnjivo; (2) globalizacija je svijet učinila senzibilnijim na sigurnosne ugroze; (3) borba za 1 km² prostora ili za krunu postaje besmislena; (4) smisljena postaje borba za kontrolu životnog okruženja (infrastruktura, industrija, turizam, poljoprivreda), a tu su vojske i ratovi beskorisni; (5) na scenu stupaju i smisljeni oblici ugroza (terorizam, drugi oblici) kojima se ovladava elementima životnog okruženja ili ih se čini nesigurnim; (6) teroristi osmišljavaju nove strategije i taktike upotrebom staroga i novoga konvencionalnog i nekonvencionalnog oružja, rade na otvoreni i na prikriveni način, a korisnici su svi koji mu vide prednosti (države, pojedinci, grupe, organizacije, tvrtke).

U okolnostima terorizma specijalne postrojbe imaju izuzetno važnu ulogu u rješavanju uzroka i posljedica. Pratećim medicinskim timovima mora se osigurati maksimalna sigurnost i po potrebi im se zabranjuje ulazak u ugroženi prostor. Ako situacija dozvoljava, evakuaciju ozlijeđenih izvršit će specijalne postrojbe u koordinaciji s medicinskim timovima na dogovorenu i sigurnu lokaciju. U ekstremnim i opasnim situacijama specijalne postrojbe pružat će pomoć ozlijeđenima uz

naputke i navođenje od strane medicinskih timova uz različite vidove komuniciranja.

d) Posljedice

Psiho-sociološki pristupi mogu biti korisni tijekom katastrofa u procesima pomaganja vladama i relevantnim institucijama iz područja medicine u cilju poduzimanja političkih i stručnih intervencijskih mjera za smanjenje rizika od katastrofa i ublažavanje različitih štetnih učinaka na živote pogođenih osoba. Pri katastrofama kao posljedice se mogu javiti sukobi društvenih grupa i pojedinaca. Rješavanje sukoba je posao vojske i policije, ali i eksperata iz područja primijenjene socijalne psihologije.

Katastrofe imaju značajan utjecaj na gospodarstvo. Bogate zemlje zbog efikasnijih institucija, boljeg obrazovanja, jačih financijskih sektora te veće otvorenosti gospodarstva prema inozemstvu umanjuju prosječne troškove prirodnih katastrofa i omogućuju brži oporavak. Hrvatska se, za sada očekivano, nešto sporije oporavlja od potencijalnih ekonomskih katastrofa u odnosu na razvijene zemlje Zapada.

Nenad Karanović✉ , Marinko Ogorec, Marta Zorko, Branka Ivančan-Picek, Zvonko Orehovec, Alenko Ribić, Damir Ivan Anić, Robert Mikac, Josip Žunić

